

**DER GOLEM VON CHELM
CHELSKÝ GOLEM**

DER GOLEM VON CHELM

Über Rabbi Elijahu Baal Schem aus Chelm wird zum Beispiel erzählt, daß er einen Golem erschaffen habe⁶, welcher nicht sprechen konnte und ihm als Knecht diente. Einmal bemerkte der Rabbi, daß das Werk seiner Hand an Kraft und Größe außerordentlich zugenommen hatte, dies durch den Schem, den Gottesnamen, welcher, auf einen Papierstreifen geschrieben, an seiner Stirn befestigt war. Da ward⁷ der Rabbi von Angst ergriffen, der Golem könnte Verderben stiften. Er bemächtigte sich deshalb seiner und riß den Papierstreifen von der Stirn des Golem⁸ schleunigst ab, so daß die Menschengestalt sich wieder in einen Klumpen Lehm verwandelte.

WIE DER BAALSCHAM TOV DEN GOLEM SCHUF

Rabbi Elijahu befahl eines Tages seinem Schüler Simche, einen Wassereimer und einen Spaten zu holen. Auch Männerkleider übergab er ihm. Er selbst trug unter dem Arm das Buch der Schöpfung und ein Beschneidungsmesser. Und nun forderte er Simche auf, ihn zu begleiten. Mit dem erwähnten Gerät ausgerüstet, begaben sie sich zu einem Hügel außerhalb der Stadt. Es war eine stockfinstere⁹ Nacht. Rabbi Elijahu wollte kein Licht anzünden, um nicht durch dessen Schein die Aufmerksamkeit auf sich zu lenken und sein Tun zu verraten. Als sie aber am Ziele angelangt waren, lichtetete sich der Himmel, der bis dahin von dichten Wolken bedeckt gewesen war, und der Mond schien auf den Hügel. Ringsum herrschte Totenstille¹⁰, kein Laut weit und breit.

---

6 Zapamatujte si: ..., daß er einen Golem erschaffen habe - ..., že měl stvořit Golema, - ..., že údajně stvořil Golema. Tvar slovesa (er) *geschaffen* **habe** je **konjunktiv I** a vyjadřuje takto nepřímou řeč, případně pravděpodobnost: Es wird erzählt: Er hat einen Golem geschaffen. Vypravuje se: Stvořil Golema. -Pravděpodobnost vyplývá z toho, že to víme právě jen z toho vyprávění.

7 Povšimněte si: tvar ‚ward‘ je poněkud knižní a hodí se proto dobře do staré legendy. V podstatě znamená totéž co ‚wurde‘, tady slouží k vyjádření trpného rodu : byl popaden strachem, v češtině se ten trpný rod však tady spíše nehodí, proto ho v překladu zrušíme a přeložíme tedy: tu popadl rabiho strach.

8 ‚des Golem‘ nebo ‚des Golems‘, běžnější a častější v našem textu je druhá varianta, ta první chápe to slovo jako jméno.

9 stockfinster - tmavý jako noc, ale jak potom přeložit: eine stockfinstere Nacht? Pouze volně ...

10 die Totenstille – „ticho jako mezi mrtvými“ – hrobové ticho – jiný motiv tvoření slova, který by se v němčině také dal uplatnit: die Grabesstille (synonymum)

CHELMSKÝ GOLEM

Orabim Elijahu Baal Šemovi z Chelmu se například vypravuje, že měl stvořit Golema, který neuměl mluvit a byl mu sluhou. Jednou si rabi povšiml, že dílo jeho rukou na síle a velikosti mimořádně přibíralo, a sice díky Šemu, jménu Božímu, napsanému na proužek papíru a připevněnému na jeho čele. Tu popadl rabiho strach, že by Golem mohl tropit zkázu. Proto se ho zmocnil a strhl mu neprodleně ten papírový proužek z Golemova čela, aby se lidská podoba zase proměnila v hroudu hlíny.

JAK BAAL ŠEM TOV STVOŘIL GOLEMA

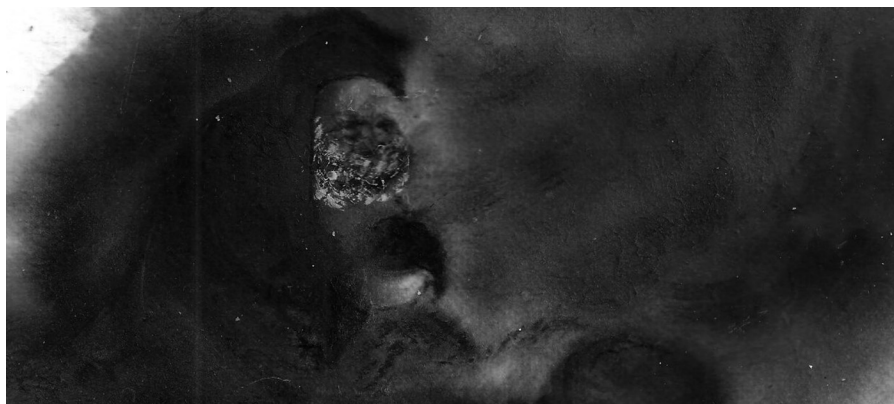
Rabi Elijahu jednoho dne poručil svému žákovi Simchemu, aby šel pro vědro na vodu a rýč. A předal mu také mužské šaty. On sám nesl pod paží Knihu stvoření a obřízkový nůž. A nyní vyzval Simcheho, aby ho doprovázel. Vybaveni zmíněnými věcmi se vydali k pahorku za městem. Byla temná černá noc. Rabi Elijahu nechtěl zapálit žádné světlo, aby na sebe neobrátil svitem na pozornost a prozradil tím své počínání. Když však dorazili na místo cíle, nebe, které bylo dosud pokryté hustými oblaky, se rozjasnilo a měsíc svítil na pahorek. Vůkol vládlo hrobové ticho, široko daleko ani hlesu.

Rabbi Eljahu sprach zu seinem Schüler: „Ich hoffe, daß unser Vorhaben die Gnade des Himmels erlangen wird.“ Unter einer großen Eiche war ein Brunnen. Hier tauchten Meister und Schüler dreimal unter, sprachen einige Psalmen und nun ging es an die Arbeit.... Das Gesicht gen¹¹ Osten gewandt, grub Rabbi Eljahu Erde aus dem Boden. Bei jedem Spatenstich sprach er ein Gebet. Als schon eine ansehnliche Menge Erde ausgegraben war, schöpfte Rabbi Eljahu Atem, wischte sich den Schweiß von der Stirn und begann gemeinsam mit seinem Schüler wiederum verschiedene Psalmabschnitte herzusagen. Dann nahm er eine bestimmte Menge Lehmerde, ließ seinen Schüler Wasser bringen und knetete Lehm und Wasser zu einer Masse, bis es ihm möglich schien, daraus eine Figur zu formen. Noch bevor er damit begann, die Gestalt¹² zu formen, trat Simche zu ihm und sprach mit zaghafter Stimme: „Meister! Es lehrten die Weisen: ‚Dort, wo eine Entweihung des Gottesnamens geschieht, achtet man die Würde des Meisters nicht!‘ Ich ermahne Euch daher nochmals, das gefährliche Unternehmen zu unterlassen. Mich schaudert schon bei dem Gedanken, den Heiligen Namen auszusprechen.“ Rabbi Eljahu erwiderte: „Ich werde den Namen Gottes aussprechen, das ist fürwahr eine äußerst gefährliche Tat. Aber ich tue dies in reiner Absicht. Meine Brüder will ich retten und es lehrten die Weisen: Wenn jemand auch nur einen Juden rettet, so ist es, als hätte er eine ganze Welt gerettet! Und darf man denn nicht um der Errettung eines Menschen willen den Namen Gottes aussprechen?“ Also sprach Rabbi Eljahu in großer Verzückung. Er hob die Augen und sprach die dreizehn Eigenschaften des Weltenschöpfers, gepriesen sei sein Name. Und darauf begann er mit rasender Schnelligkeit die Gestalt zu formen. Es dauerte nur eine Weile, da lag sie schon fertig vor ihm. Er wusch sich die Hände und betrachtete sie in großer Ehrfurcht. Wieder richtete er den Blick zum Himmel und sprach aus der Tiefe seines Herzens: „Herr der Welten, Schöpfer aller Kreaturen und aller Seelen. Dir ist es offenbar, daß nicht Ehrgeiz mich zu dieser Arbeit verleitete. Nicht zu eigennützigem Zwecke unternahm ich es, eine Gestalt nach Deinem Ebenbilde zu verfertigen. Ich flehe daher zu Dir: Laß Gnade walten und verleihe mir die Kraft, den heiligen Namen ohne Zagen und ohne Scheu auszusprechen, damit ich nicht strauchle und zaudere.“

11 gen – mírně knižní: gegen – směrem k/na

12 Zapamatujte si: die Gestalt – je vždy třeba dobře přemýšlet, jak toto slovo přeložit do češtiny. Může znamenat: podoba, vzhled, pak také tvar a kromě toho ještě i postava, jak ve smyslu figury (v tomto významu se to slovo Gestalt tady vyskytuje v našem textu), tak ve smyslu osobnosti, například historické.

Rabi Elijahu pravil svému žákovi: „Doufám, že náš záměr dosáhne milost nebes.“ Pod velkým dubem se nacházela velká studna. Zde se mistr i žák třikrát ponořili, odříkali několik žalmů a dali se do práce. ... S tváří obrácenou k východu vykopal rabi Elijahu ze země hlínu. Při každém zarytí do země řekl jednu modlitbu. Když už bylo značné množství hlíny vykopáno, nadechl se rabi Elijahu, utřel si z čela pot a počal spolu se svým žákem znovu odříkávat různé odstavce z žalmů. Pak vzal určité množství hlíny, nechal svého žáka přinést vodu a hnětl z hlíny a vody masu, dokud mu nepřipadalo možné z ní tvarovat figuru.

Ještě než počal podobu tvarovat, přistoupil k němu Simche a řekl nesmělým hlasem: „Mistře! Mudrci učí: Tam, kde se děje znesvěcení Božího jména, nedbá se důstojnosti mistra! Ještě jednou vás napomínám, abyste od nebezpečného podniku upustil. Děsím se již při myšlence na vyslovení Svatého jména.“ Rabi Elijahu opáčil: „Vyslovím jméno Boží, to je věru velice nebezpečný skutek. Ale učiním tak s čistým úmyslem. Své bratry chci zachránit a mudrci učili: Zachránili někdo třeba jen jednoho Žida, je to, jakoby zachránil celý svět! A copak se nesmí kvůli záchraně člověka vyslovit jméno Boží?“ Takto pravil rabi Elijahu ve velikém vytržení. Pozvedl zrak a vyjmenoval třináct vlastností Stvořitele světa, jehož jméno budiž pochváleno. A poté počal se zběsilou rychlostí tvarovat postavu. Trvalo to jen chvíli a ležela hotová před ním. Umyl si ruce a díval se na ni s velkou uctivostí. Zase obrátil zrak k nebesům a pravil z hloubi srdce: „Pane světa, stvořiteli všech tvorů a všech duší. Tobě je zjevné, že mne k této práci nesvedla ctižádost. Ne za zjištěným účelem jsem podnikl zhotovení postavy dle podoby tvé. Úpěnlivě tě proto prosím: Buď milostiv a propůjči mi sílu vyslovit svaté jméno bez váhání a bážlivosti, abych neklopýtnul a neotálel.“

Und nun schickte er sich an, das Gefährlichste an seinem ganzen Unternehmen zu tun, nämlich den Namen Gottes, den Schem ha-meforasch¹³ auszusprechen. Ein heiliger Schauer erfaßte ihn. Schon wollte er von seinem Unterfangen Abstand nehmen. Doch da bemächtigte sich seiner¹⁴ die Kraft des Willens und eine innere Stimme sagte ihm: „Vollende, was du in Heiligkeit begonnen hast.“ Darauf sprach er den Schem ha-meforasch. Und er sprach ihn so aus, wie es der Hohepriester am Jom Kippur, dem Versöhnungstage im Allerheiligsten¹⁵ zu tun pflegte. Beim Aussprechen war sein Blick auf die Figur aus Lehm¹⁶ gerichtet, hauptsächlich auf den Kopf. Er trat an den Lehmkoloss heran, betastete jedes seiner Glieder, wie die eines schlafenden Menschen. Das Geschlechtsteil berührte er nicht, weil er ihm die Kraft des Zeugens nicht geben wollte. Jetzt erst nannte er die Namen jener Engel, die über Blut, Nerven, Herz und Hirn¹⁷ gesetzt sind, und Meister und Schüler bemerkten, wie die Lehmfigur zu glühen begann. Unter Beihilfe des Schülers vollzog Rabbi Elijah die Beschneidung. Sie sprachen aber dabei nicht den Segen. Und der Golem rührte sich auch nicht und kein Laut des Schmerzes war von ihm zu hören. Das Blut floß jedoch wie bei einem natürlichen lebendigen Menschen. Nun war es an der Zeit, dem Golem den Schem, sein eigentliches Leben zu geben. Wohl war Rabbi Elijah ein Gegner des Brauches der Kabbalisten, heilige Namen auf Papier zu schreiben, doch mußte er diesmal seinem Prinzip zuwiderhandeln, weil sein Vorhaben dies nötig machte. Er schrieb auf einen Pergamentstreifen jenes Wort, welches vor allem die zwei Buchstaben, J' und H', die Hälfte des Gottesnamens, enthält. Das Wort aber bedeutet: „Er soll leben.“ Jetzt machte Rabbi Elijah dem Golem, welchen er geschaffen hatte, einen Einschnitt oben auf der Stirn und legte den Pergamentstreifen ein. Als er damit fertig war, machte der Golem eine Miene wie ein Mensch, der mit einer Feuerrute berührt wurde. Auf diese Weise¹⁸ ward ihm das Leben gegeben. Nun trat Rabbi Elijah an die Gestalt heran und sprach mit kräftiger befehlender Stimme: „Stehe auf, Israel!“

13 Schem ha-meforasch – v české transkripci Šem ha-meforaš je od středověku divotvorné kabalistické Boží jméno

14 Zapamatujte si: sich eines Dinges/ einer Person bemächtigen – zmocnit se nějaké věci/osoby; seiner – zde vzácně se vyskytující 2. pád od,er'.

15 das Allerheiligste – to nejsvatější, v judaismu se tím označuje vnitřní místnost Jeruzalémského chrámu, v níž se uchovala Archa úmluvy (truhla, která obsahovala nejcnější židovské náboženské předměty, především desky s Desaterem přikázání).

16 Povšimněte si: der Lehm – nemá přímý český ekvivalent (die Erde – země/ hlína, der Ton – jíl, der Lehm – nečistý jíl – lze tedy zde volně přeložit: hlína.

17 das Hirn – mozek (hmota), das Gehirn – mozek (orgán), hranice mezi těmito významovými odstíny není přísná.

18 die Weise - zde: způsob, další trochu vzácnější významy v jiných souvislostech: nápěv (např.: eine alte Volksweise – stará lidová písnička), moudrá (žena, der Weise – mudrc), kdybychom k tomu ještě připočítali stejnozvučná či téměř stejnozvučná slova, tak můžeme ještě uvést: die Waise - sirotek (ženského pohlaví) a die weiße – bílá.

Nyní se chystal vykonat to nejnebezpečnější celého svého podniku, vyslovit totiž jméno Boží, Šem ha-meforaš. Svatý děs ho zachvátil. Již chtěl od svého odvážného záměru upustit. Tu se ho však zmocnila síla vůle a vnitřní hlas mu řekl: „Dokonej, co jsi ve svátosti počal.“ Na to pronesl Šem ha-meforaš. A vyslovil ho tak, jak mívá ve zvyku ho vyslovovat velekněz na Jom Kippur, tedy na Den smíření ve svatosvaté svatyni. Při vyslovování byl jeho zrak namířen na tu postavu z hlíny, zejména na hlavu. Přistoupil k hliněnému obru, ohmatal každý z jeho údů jako údy spícího člověka. Pohlavního údu se nedotkl, protože mu nechtěl dát schopnost plození. Ted' teprve vyslovil jména oněch andělů, kteří jsou posazeni nad krví, nervy, srdcem i nad mozkem a mistr s žákem si všimli, jak ta postava z hlíny začala žhnout. S pomocí žáka provedl rabi Elijahu obřízku. Požehnání však přitom neřekli. A Golem se ani nehnul, ani ceknutí bolestí se z něj neozvalo. Krev však tekla jako u přirozeného živoucího člověka. Bylo nyní načase dát Golemovi Šem, tedy vlastně jeho život. Rabi Elijahu byl sice odpůrcem zvyku kabalistů psát svatá jména na papír, avšak musel tentokrát jednat proti svým zásadám, protože jeho plán to vyžadoval. Napsal na pergamenový proužek ono slovo, jež především obsahuje dvě písmena, ‚J‘ a ‚H‘, polovinu Božího jména. Slovo toto však znamená: „Ať žije“. Ted' udělal Golemovi, kterého stvořil, nahoře na čele zářez a do něj vložil pergamenový proužek. Když s tím byl hotov, tvářil se Golem jako člověk, jenž byl šlehnut ohnivým prutem. Tímto způsobem mu byl dán život. Nyní přistoupil rabi Elijahu k postavě a řekl pevným rozkazovacím hlasem: „Vstaň, Israeli!“

Er gab ihm diesen Namen, weil auch in ihm ein Gottesname enthalten ist: Isra-El, der zusammen mit Gott kämpfte. Eine plumpe träge Menschengestalt erhob sich nun, als stünde sie vom Schlafe auf, und schaute die ihr gegenüber stehenden beiden Männer halb lachend, halb fragend an. Im Osten dämmerte es bereits. Der Wind trieb die Wolken vor sich her, am Firmament erschien der Morgenstern. Rabbi Elijahu wies mit seinem Zeigefinger gen Osten und sprach zu seinem Schüler: „Schau nur! So weicht die Nacht dem Tage. Möge denn durch den von uns erschaffenen Golem alles Böse in diesem Lande beseitigt werden, auf daß unsere Morgenröte die finsternen Wolken, die über unserem Volke lasten, zu durchbrechen vermag! Amen.“ Und Rabbi Elijahu wurde von einer großen Freude erfaßt, da er den Golem in seiner riesenhaften Gestalt vor sich stehen sah. Denn seit dem Augenblick seiner Belebung war der Golem um einiges größer und breiter geworden. Rabbi Elijahu wandte sich nun an den Golem mit den Worten „Ziehe diese Kleider hier an und folge mir!“ Und der Golem zögerte nicht, die Gewänder anzuziehen, und er gehorchte dem Rabbi so willig, als würde er ihn schon von früher her als seinen Herrn kennen. Auf einem schmalen Waldpfad, welcher in die Stadt zurückführte, traten nun die drei Männer schweigend den Weg zum Hause des Rabbis an. Als sie dort angekommen waren, führte Rabbi Elijahu den Golem in seine abgeschieden gelegene Kammer. Hier unterrichtete er ihn darüber, zu welchem Zwecke er ihn erschaffen hatte. Er sprach zu ihm: „Ich entbinde dich in all jenen Fällen, wo es sich um irgend eine Gefahr für Juden handelt, von jeglichen Geboten und Verboten. Dein einziges Gebot ist es, die Befehle deines Schöpfers zu befolgen und mir treu zu dienen.“ Der Vorzug des Golems Israel gegenüber allen anderen bis dahin erschaffenen Golems war, daß er auch das Hör- und Sprachvermögen besaß, freilich nur in jenen Fällen, da dieses Vermögen nötig war. Er gab daher zur Antwort: „Ich werde alle eure Befehle treu erfüllen.“ Rabbi Elijahu ließ seine Frau hereinkommen und sprach zu ihr: „Schau. ein Fremder aus unserem Stamme hatte sich in unserem Orte eingefunden und suchte in unserem Hause Unterkunft. Da¹⁹ der Mann seit längerer Zeit keine Nahrung zu sich genommen hat, gib ihm etwas zu essen.“ Als darauf bald schon etwas zu essen vor dem Golem auf dem Tische stand, sah nun Rabbi Elijahu, daß dieser es nicht zustande brachte, Löffel, Gabel und Messer zu gebrauchen und die Speise zum Mund zu führen.

19 da – toto malé slovo má velké spektrum významů. Určitě jej znáte ve významech ‚tady‘ a ‚tam‘. V našem případě se jedná o spojku, kterou přeložíme do češtiny slovem ‚jelikož‘ nebo ‚protože‘. Spojka ‚da‘ může ovšem někdy i zahájit vedlejší větu časovou místo ‚wenn‘ (děj v přítomným či budoucím čase, opakovaný děj) nebo ‚als‘ (jednorázový děj v minulém čase) a je pak vůči gramatickému času a způsobu děje neutrální (Nun, da der Nebel fällt ... – Nyní, když mlha padá ...). Kromě toho se ‚da‘ vyskytuje ve větách typu: Da hast du aber Pech. (To máš ale smůlu).

Toto jméno mu dal, protože také v něm je obsaženo jedno z Božích jmen: Isra-El, ten kdo spolu s Bohem bojoval. Zvedla se nyní jakoby po spánku neobratná, lenivá postava s lidskou podobou a dívala se napůl směříc se, napůl tázavě na ty muže, kteří stáli proti ní. Na východě již svítalo. Vítr hnál oblaka po nebi, na nebeské klenbě se objevila jitřenka. Rabi Elijahu ukazoval ukazováčkem svým na východ a pravil svému žákovi: „Hle, takto ustupuje noc před dnem. Ať se tedy námi stvořeným Golemem odstraní všechno zlé z této země, ať dokážou naše ranní červánky prorazit ty chmurné mraky, jež tísní náš lid! Amen.“ I zachvátila rabiho Elijaha veliká radost, když viděl, jak Golem se svou obrovitou postavou stál před ním. Neboť od okamžiku svého oživení se Golem stal o leccos větším a širším. Rabi Elijahu se nyní obrátil na Golema slovy: „Obleč si tyto šaty a následuj mne!“ A Golem neotálel, oblékl si ty šaty a uposlechl rabiho tak ochotně, jakoby ho již z dřívějšíka znal jako svého pána. Úzkou lesní stezkou, která vedla zpět do města, odebrali se teď ti tři muži k domu rabiho. Když tam dorazili, vedl rabi Elijahu Golema do jeho v ústraní se nacházející komory. Zde ho zpravil o tom, za jakým účelem ho byl stvořil. Řekl mu: „Zprošťuji tě ve všech takových případech, kdy se jedná o jakékoliv nebezpečí pro Židy, jakýchkoliv příkazů a zákazů. Tvým jediným příkazem je, abys rozkazy svého stvořitele uposlechl a věrně mi sloužil.“ Předností Golema Israela před všemi ostatními dosud stvořenými Golemy bylo, že ovládal schopnost mluvit i slyšet, to ovšem pouze v oněch případech, kdy této schopnosti bylo zapotřebí. Odvětil tedy: „Splním věrně všechny vaše rozkazy.“ Rabi Elijahu přivolal do komory svou ženu a řekl jí: „Podívej se, cizí člověk z našeho kmene do naší obce přišel a hledal v našem domě přístřeší. Jelikož ten muž již delší dobu nepožil žádnou potravu, dej mu něco k jídlu.“ Když krátce poté už leželo něco k jídlu na stole před Golemem, viděl teď rabi Elijahu, že Golem nebyl schopný používat lžíci, vidličku či nůž ani donést pokrm k ústům.

Stumpf und wortlos saß er da. Die Gattin des Rabbi glaubte, er sei von der Reise müde und sie sagte leise zu ihrem Mann: „Laß ihn doch erst ein wenig ausruhen.“ Als sie sich entfernt hatte, sprach Rabbi Elijahu zum Golem: „Du wirst in dieser Kammer hier dein Lager aufschlagen, damit ich dich in meiner Nähe weiß, wenn ich dir nachts etwas zu befehlen habe. Vor den Leuten wirst du aber als mein Leibdiener²⁰ gelten.“ Nun befahl ihm Rabbi Elijahu sich zur Ruhe zu begeben und so lange zu schlafen, bis er ihn wieder wecken würde. Als der Golem eingeschlafen war, trat Rabbi Elijahu an ihn heran und flüsterte ihm, um ihn als Golem noch vollkommener zu machen, noch einige heilige Namen ins Ohr. Durch eine besondere Formel würde er unsichtbar gemacht werden können, aber nur für solche Fälle, die seine Unsichtbarkeit erfordern würden.

Nach einiger Zeit jedoch bemerkte Rabbi Elijahu, daß der Golem durch den Schem auf dem Pergamentstreifen an seiner Stirn immer größer und kräftiger wurde. Dies bereitete dem Rabbi Sorgen. Er befürchtete, der Golem könnte allerlei Schaden und Verderben²¹ anrichten. Deshalb bemächtigte er sich seiner und riß ihm den Pergamentstreifen von der Stirn. Darauf verwandelte sich die Menschengestalt wieder zurück in einen Klumpen Lehm. Aber zuvor versetzte der Golem seinem Meister während der Rückverwandlung noch einen Schlag ins Gesicht und verletzte ihn.

In anderen Berichten wird jedoch im Zusammenhang mit dem Schem auch von einem „Wahrheitssiegel“ gesprochen. Darauf habe neben dem Gottesnamen auch das hebräische Wort für Wahrheit אמת (ämät) gestanden. Entfernt man den ersten Buchstaben Aleph, so bleibt das Wort מת (mät), und das bedeutet in der hebräischen Sprache ‚tot‘. So, hieß es bei den polnischen Juden in jener Zeit, konnte man einen Golem wieder in einen leblosen, „toten“ Lehmklumpen zurückverwandeln.

20 der Leibdiener – osobní sluha, odvozeno od der Leib – tělo, v jiné souvislosti někdy také břicho a der Diener – sluha, srovnej také: der Leibarzt – osobní lékař, meine Leibspeise – moje oblíbené jídlo.

21 das Verderben – zkáza, zde ve smyslu záhuby, vzácněji se ve stejném významu používá ‚die Verderbnis‘, ‚Verderben‘ může také znamenat ‚zkažení‘ (např. zkažení potravin, ‚die Verdorbenheit‘ pak ‚zkaženost, jde-li o mravní zkaženost, vyskytuje se také ‚die Verderbtheit‘, sloveso ‚verderben‘ má tedy základní význam ‚kazit/pokazit/zkaziti‘ a ‚(po/z)kaziti se‘.

Tupě a beze slov seděl u stolu. Rabínova choť myslela, že je unavený z cesty a tiše řekla svému manželovi: „Však ho nech nejprve si trochu odpočinout.“ Poté, co se vzdálila, pravil rabi Elijahu Golemovi: „Usídliš se tady v této komoře, abych věděl, že jsi mi nablízku, budu-li v noci pro tebe mít nějaký rozkaz. Před lidmi však budeš považován za mého osobního sluhu.“ Nyní mu rabi Elijahu poručil, aby se uložil k odpočinku a spal tak dlouho, dokud ho zas nevbudí. Když Golem usnul, přistoupil rabi Elijahu k němu a zašeptal mu do ucha ještě několik svatých jmen, aby ho tím učinil ještě dokonalejším. Zvláštní formulí by se dal učinit neviditelným, ale pouze pro takové případy, které by vyžadovaly jeho neviditelnost.

Po nějaké době však si rabi Elijahu všiml, že Šemem na tom pergamenovém proužku na jeho čele se Golem stával stále větším a silnějším. To činilo rabimu starosti. Obával se, že by Golem mohl natropit všelijakou škodu a zkázu. Proto ho zdolal a strhl mu ten pergamenový proužek z čela. Nato se lidská podoba proměnila zase zpět v hroudu hlíny. Ale předtím zasadil Golem svému mistrovi během proměňování ještě ránu do obličeje a zranil ho tím.

V jiných zprávách se však v souvislosti se Šemem také mluví o „Pečeti pravdy“. Na ní mělo vedle Božího jména stát také hebrejské slovo pro pravdu אמת (emet). Odstraní-li se první písmeno Alef, tak zůstane slovo מת (met), a to znamená v hebrejštině ‚mrtvý‘. Tak, vyprávělo se v oné době u polských Židů, bylo možné nějakého Golema zase proměnit zpět v neživou, „mrtvou“ hroudu hlíny.

